

СРПСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

Том III
Књига 2

Демократија – Ђуша

МАТИЦА СРПСКА
СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ

НОВИ САД – БЕОГРАД 2021

цветној осовини која израста изнад водене површине. На класићу горњи цветови су мушки, доњи женски, а у средини су двополни. Опрашивање се врши ветром, мада је запажено и опрашивање инсектима (ентомофилија). Плод је сушан, распада се на четири сушне коштице (карпидије). Осим полным начином, д. се размножава и вегетативно, турионима (зимским пупољцима), а такође и било којим откинутим делом вегетативног тела. Род *Myriophyllum* има 69 врста широко географски распрострањених по свим континентима, а највећа разноврсност забележена је у Аустралији (43 врсте). У Србији су констатоване две врсте: *M. spicatum* L. и *M. verticillatum* L. Основне разлике између ове две врсте су у броју листова у пршљену, у грађи и дужини брактета цвасти, боји кружних листића и грађи плода. Д. се развијају у виду подводних ливада у стајаћим или споротекућим водама бара, на млакама, приобалним деловима споротекућих река, мртвајама, у природним и вештачким језерима, меандрима; на муљевитом или песковитом супстрату; у равничарским или планинским пределима од низија до 1.200 м н.в. На пример, у језеру Ада Циганлија доминантна водена биљка је д. која образује густе подводне ливаде. Налазе се у води неутралне до слабо базне реакције (рН = 7,3–8,2), на дубини до 5 м. Подводне ливаде д. значајне су за живот у биотопу јер у њима живе многи ситни бескичмењаци који су важна карика у ланцима исхране других водених животиња; у њима се риба икри, а риба млађ скрива док не ојача.

ЛИТЕРАТУРА: Ж. Славнић, „Водена и барска вегетација Војводине”, ЗМСПН, 1956, 10; D. C. K. Cook, „*Myriophyllum* L.”, у: T. G. Tutin и др. (ур.), *Flora Europaea* 2, Cambridge 1968; М. М. Јанковић, „Ред *Haloragadales*”, у: М. Јосифовић (ур.), *Флора СР Србије*, V, Бг 1973; А. П. Белавская, „Семјство слањојгодниковые (*Haloragaceae*)”, у: А. Л. Тахтаджян (ур.), *Цветковье растения*, V/2, Москва 1981.

Ј. Блаженчић

ДРЕЗГИЋ, Петар, агроном, универзитетски професор (Јамена код Шида, 29. V 1914 – Нови Сад, 12. X 1980). Пољопривредно-шумарски факултет у Београду завршио 1938. и почео да ради као асистент на истом факултету. Године 1948. постављен је за предавача на предмету Посебно ратарство на Пољопривредном факултету у Београду, где је 1956. и докторирао на тему „Заснивање ораница на подзолима и гајњачама северне Метохије”. За редовног професора изабран 1961. на Пољ. ф. у Новом Саду, на предмету Посебно ратарство. Као професор инсистирао је на познавању фундаменталних наука и на оспособљавању студената за повезивање тих знања. Био је продекан (1962–1964, 1967–1969) и декан Пољ. ф. у Новом Саду (1964–1967) и ректор Универзитета у Новом Саду у

Петар Дрезгић
(РОМС)

току два мандата (1971–1975). Функцију директора Института за ратарство и повртарство обављао је 1958–1965. За редовног члана ВАНУ изабран је 1979. Био је један од водећих стручњака у области агроэкологије, агротехнике, агроелиорација, агробиологије и минералне исхране биљака и дао огроман допринос развоју ових научних области и унапређењу пољопривредне производње. Залагао се за трансфер знања у праксу и један је од оснивача Семинара агронома. Сматрао је да синтеза проучавања треба да представља базу за креирање технологије производње за одређене агроэколошке услове. Изградио је интегрални приступ системима обраде земљишта и примене минералних ђубрива у производњи ратарских култура. Развијао је и унапређивао сарадњу са сродним институтима и факултетима у Немачкој, Словачкој и Мађарској. Био је члан више међународних организација из области пољопривреде (ISTRO, СIKRA) и сарађивао на великом броју међународних пројеката из области проучавања земљишта и употребе минералних хранива (IDV, ISDV, COST и сл.). Боравио је три пута на специјализацијама у САД (1954, 1961, 1977) и више пута на студијским путовањима (Италија, Русија, Немачка, Пољска, Чехословачка, Француска и Бугарска). Сврха међународне сарадње били су унапређење домаћих истраживања и њихова интеграција у међународне пројекте. Објавио је више књига и уџбеника: *Лан – гајење и њерада* (Бг 1942), *Савремена агротехника, основни елементи производног процеса* (Н. Сад 1960), *Гајење њивских култура* (Н. Сад 1964), *Посебно ратарство, I–II* (и С. Станаћев, Љ. Старчевић, Н. Сад 1974–1975) и др. Добитник је великог броја награда и признања, од којих су најзначајније: Орден рада II реда (1949), Орден заслуга за народ са златном звездом (1973), Октобарска награда Новог Сада (заједничка награда, 1979), Седмојулска награда СР Србије (1973), Награда ослобођења

Војводине (1979), награда АВНОЈ-а (1972) и др. Биран је за посланика Савезне скупштине, члана Савета АПВ, председника Друштва агронома Војводине, члана Савета Универзитета у Новом Саду итд.

ЛИТЕРАТУРА: *Живот и дело српских научника*, Бг 2004; *Биографија наставника и сарадника (1954–2004)*. Пољопривредни факултет, Н. Сад 2006; 80 година у служби пољопривреде, Н. Сад 2018.

М. Малешевић

ДРЕЗМАНОВИЋ, Теодор, сликар, позлатар (Срем, крај XVIII в. – Сремски Карловци, средина XIX в.). У Цркви Св. Теодора Тирона у Иригу је 1824. заједно с Димитријем Лазаревићем израдио зидне слике (премазане у другој половини XIX в.), прсликао неколико икона и позлатио део старог иконостаса осликаног 1788. Његово сликарство је следило класицистичке концепције блиске раду академског сликара Арсенија Теодоровића. Урадио је и позлату иконостаса Цркве Св. Николе у Огару недалеко од Обедске баре (1826–1828), највећим делом уништеног током II светског рата.

ЛИТЕРАТУРА: М. Коларић, *Класицизам код Срба 1790–1848*, Бг 1965; М. Лесек, „Делови иконостаса из цркве св. Николе у Огару”, *Гласник: службени лист СЦП*, 1974, 7; *Споменичко наслеђе Србије*, Бг 1998.

Ан. Костић

ДРЕКИЋ, Дмитар, ветеринар, универзитетски професор (Мали Градац код Глине, Хрватска, 1. I 1945). Дипломирао 1971. на Ветеринарском факултету у Загребу. Магистрирао 1978. и докторирао 1983. на ВФ у Београду. По дипломирању се запослио у месној индустрији „Гавриловић” (Петриња), где је радио до 1973. За асистента на Катедри за анатомију ВФ изабран 1973. где је биран у сва наставна звања (редовни професор од 1994). Завршио основни и виши курс из стереологије на Медицинском факултету у Љубљани. На основним студијама предавао предмет Анатомија домаћих животиња, а на постдипломским студијама изборни предмет Неуроендокринологија. Био шеф Катедре за анатомију 1997–1998. Коаутор универзитетских уџбеника *Атлас домаће живине* (Бг 1999), *Практикум за вежбе из анатомије I и II део* (Бг 2000) и *Анатомија нервног система, ендокриних жлезда, орјана чула и коже домаћих животиња* (и О. Лозанче, Бг 2010). У оквиру научно-истраживачког рада изучава реаговање нервног система на полне стероиде и остале хормоне. Доказао да промене у нервној систему под утицајем хормона зависе од филогенетског развоја нервног система, пола и старости животиња, времена третирања и од дозе хормона, а такође и да је репликација ДНК, односно деоба неурона у постнаталном периоду живота у појединим

деловима мозга (амигдала, хипокампус и неокортекс) под утицајем хормона (коаутор, „Study of neurons and glial cells of basolateral amygdala in male and female rats neonatally treated with estrogen”, *International Journal of Neuroscience*, 1995, 83; „Different neuronal and glial cell groups in corticomедial amygdala react differently to neonatally administered estrogen”, *Neuroscience*, 1995, 66). Учествовао је на европским конгресима, неуроанатома у Печују 1985, патолога у Стокхолму 1989. и на конгресима Удружења анатома Југославије и Србије.

ДЕЛА: коаутор, „The Effects of Estrogen on the Morphology of the Pyramidal Neurons of the Parietal Cortex of Male Rats”, *AV*, 1992, 42; коаутор, „Study of molecular and granular layer of dentate gyrus of female rats neonatally treated with estrogen”, *International Journal of Neuroscience*, 2009, 119.

ЛИТЕРАТУРА: 75 година Факултета ветеринарске медицине Универзитета у Београду 1936–2011, Бг 2011; Библиографија Ветеринарске факултета у Београду 1986–2011, Бг 2011.

М. Ж. Балтић

ДРЕМОВАЦ (*Leucojum*), род луковичастих зељастих биљака из породице Amaryllidaceae. Луковица им је крупна, обавијена браонкастим омотачем. Листова има 2–6, при основи заједно са цветном стабљиком обавијених сувим омотачем. Листови су широко линеарни, дугачки 10–60 цм, на врху затупасти. Цветна стабљика је висока 10–60 цм, на врху са 1–8 цветова на дугим дршкама које су надоле савијене тако да су цветови viseћи. Отуд и народно име д. Листићи цвета су бели на врху са зеленкастом тачком. Плод је чаура са округластим семенима. Род обухвата само две врсте распрострањене од Европе до Мале Азије и Кавказа и обе расту у Србији. То су пролећни или рани д. (*L. vernum*) и барски д. (*L. aestivum*). Код пролећног д. цветна стабљика има 1–2 цвета, а висока је 10–30 цм. Цвета веома рано од краја фебруара до априла и као и висидбада весник је пролећа. Код нас је ретка пролећница која спорадично настањује букове и мезофилне шуме источне Србије. Летњи д. (*L. aestivum*) одликује се цветном стабљиком са 2–8 цветова високом 30–60 цм. Цвета од априла

Дремовац (фото Мирослав Марковић)

до краја маја. Настањује поплавне и влажне ливаде и ободне околних шума, обично поред река, канала и бара, претежно у Војводини и Поморављу, ретко у јужној Србији и на Косову. Обе врсте су веома декоративне, али се код нас недовољно користе у хортикултури. Листови и луковнице обе врсте су отровни јер садрже алкалоиде ликорин и галантамин. Галантамин улази у састав неких препарата који су у фази клиничких испитивања за лечење деменције и благих облика Алцхајмерове болести.

ЛИТЕРАТУРА: Л. Стјепановић-Веселичић, „*Leucojum L.*”, у: М. Јосифовић (ур.), *Флора СР Србије*, VII, Бг 1975; С. Јовановић и др. „Род *Leucojum L.* (Amaryllidaceae) – распрострањење и статус угрожености у Србији”, *Botanica Serbica*, 2009, 33 1.

В. Стевановић

Дрен у плоду (фото Снежана Вукојичић)

ДРЕН (*Cornus mas*), воћка из фамилије Cornaceae и рода *Cornus* која спада у биљке спонтане флоре. Име рода долази од латинске речи „cornus” – рог, јер тврдоћа дрвета асоцира на тврдоћу рога. Води порекло из средње, централне и југоисточне Европе и југозападне Азије. Д. је распрострањен на целој територији Србије и пратилац је храстових шума. Постоје докази да је д. у употреби од давнина. Д. је први пут описан у кинеским медицинским списима око 2000. п.н.е. По легенди о настанку Рима, Ромул прво копљем оцртава границе вечног града, а онда исто забада дубоко у земљу. Из копља неочекивано израстају гране д., а потом дрво и процвета, чиме легенда симболички најављује будући процват Рима. Према историји старе Грчке, тројански коњ је био направљен од дреновине. Код словенских народа (по паганском обичају) дрво д. је весник пролећа и симбол здравља. Код православца се користи у неким обредима: код рођења детета, уношења бадњака за Божић и узивања дреновине у темељ куће. Такође, према предању, уколико га није било близу места где су подизане куће, д. је обавезно сађен како би породици донео здравље, чврстину духа, отпорност и дуговечност.

Светска производња д. није позната, али према литературним подацима производња

у Турској, земљи са дугом традицијом ове врсте, је око 14.000 т годишње. Поред широке могућности употребе дрво Србији ова врста воћке је још увек недовољно искоришћена. Плантажно гајење постоји али је организована сакупућа производња. Среће се до 1.400 м надморске висине. Д. је ждун или ниско дрво до 10 м висине. Листопадна је и дуговечна дрво. Д. спорог раста (може достићи до 200 година старости). Цвета веома рано, још у фебруару или марту, пре листања. Ентомологички и медоносна је врста. Такође је и декоративна врста, а лако се гаји. Веома погодан за производњу по принципима органске производње. Плод је коштунчасти овалног или крушкastoг облика, маса 2–8 г. У природним условима даје 2,8 т плодова по стаблу. Плод је богат шећером, витамином С, органским киселинама, антоцијанима, фенолима, пектининим и другим супстанцама. Јестив је у свежем стању, а може се прерадити у џем, пекмез, мармеладу, сок, ликер, ракију, вино, сируп. У Србији је нарочито познат тзв. мућени пез дрвјина који се у домаћој радиности користи према без кувања. Дрвјине се сврставају у безглутенску храну. Суви плодови могу бити додаток чајним смешама. У Београду старој Рашкој од дрвјина се прави дрвени алати. У планинским крајевима Србије дрвјина се и ароматична ракија „дреновача” израђује знатљива по бледоцрвеној боји. У Србији има 30% масних уља, па се испржењем користи као сурогат кафи. У народној медицини недозрео плод се даје против против одлива крви. Кора дрвета се користи за лечење маларије. Чај од лишћа има холеричко и диуретично дејство. Због велике вредности дрво се користи за производњу намештаја, музичких инструмената, алата, делова авиона и резбарија, док су стари народни занатливи правили оружје.

М. Фотарић

Д. се најчешће јавља у шумама хришћанског појаса – медунца, сладуна и цера, најчешће заједницама са црним грабом и грабом. Он је полусциофитна, термофилна, ксерофитна, термна и ксеротермна врста која расте на сушу и плитку земљишта. Одговарајућа топла и сува станишта која нису изложена мразу. Д. је медоносна и декоративна дрво чији се плодови користе у прехранској индустрији. Дрво д. је једричаво, брзорастуће, широко, годишња грана је нејасног облика, ви су дифузнопорозни, поре појединачни, сржни зраци видљиви само помоћу микроскопа. Паренхим дрвета је оскудан, дрво је тврдо. Бељка је црвенкастобела, срж тамнобрава, венкастосмеђа. Дреновина има велику масу – 990 кг/м³, утеже се јављајући се тврда, тешко се цепа, добро се обрађује. Дрво се употребљава у столарству, за израду музичких инструмената и токар

В. В. Исајев, М. П.

СРПСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

Издавачи

МАТИЦА СРПСКА, Нови Сад
СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ, Београд
ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ, Београд

За издаваче

Проф. др Драган Станић
Академик Владимир Костић
Др Милорад Марјановић

Лектори

Милена Миловић, Вера Василић

Коректор

Вера Василић

Компјутерски слој

Редакција Српске енциклопедије

Припрема за штампу

Александар Прибићевић

Технички уредник

Вукица Туцаков

Штампа

Бирограф, Земун

Тираж 4.000

ISBN 978-86-7946-382-1

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

0/9(497.11)(031.038)

СРПСКА енциклопедија. Том 3. Књ. 2, Демократија - Ђуша /
[уређивачки одбор Драган Станић ... и др.]. - Нови Сад : Матица
српска ; Београд : Српска академија наука и уметности : Завод
за уџбенике, 2021 (Земун : Бирограф). - 976 стр. : илустр. ; 30 cm

Текст штампан тростубачно. - Тираж 4.000.

ISBN 978-86-7946-382-1

а) Србија -- Енциклопедије б) Енциклопедије, националне

COBISS.SR-ID 56635401

К.Б. 34924

8 600262 060723